

Στόχοι και κατευθύνσεις στη διαπολιτισμική εκπαίδευση

Ενότητα 4: Αξιώματα, αρχές και στόχοι της
διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Αναστασία Κεσίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια Α.Π.Θ.
Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

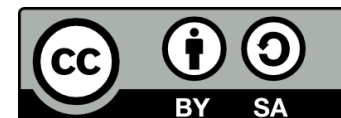

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

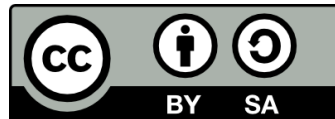

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Διαπολιτισμική εκπαίδευση (1)

- Εμφανίζεται στη δεκαετία του 1980, κυρίως στην Ευρώπη.
- Αποτελεί απάντηση στα προβλήματα που δημιουργούνται σε ένα μονογλωσσικά και μονοπολιτισμικά προσανατολισμένο σχολείο (Μάρκου 1998: 57).
- Ορίζεται ως μια ριζικά διαφοροποιημένη πρακτική στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, σύμφωνα με την οποία επιδιώκεται:

Διαπολιτισμική εκπαίδευση (2)

- ✓ ο σεβασμός και η αξιοποίηση των γλωσσικών και πολιτισμικών διαφορών που υφίστανται μέσα στη «μικτή σχολική τάξη»
- ✓ η αντιμετώπιση της πολυπολιτισμικότητας που δημιουργείται μέσα στην τάξη ως πρόκλησης και ως ευτυχούς συγκυρίας
- ✓ η προώθηση της αλληλεπίδρασης των μαθητών που είναι φορείς διαφορετικών πολιτισμικών κεφαλαίων

Διαπολιτισμική εκπαίδευση (3)

- ✓ η ανάδειξη τρόπων που θα συμβάλουν στη διαμόρφωση «πολυπολιτισμικών προσωπικοτήτων»
- Μικτή τάξη ⇨ έχει πολυπολιτισμική σύνθεση και αποτελεί το χώρο διδασκαλίας και μάθησης τόσο για τους γηγενείς, όσο και για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές
- ⇨ «μικτής δυναμικότητας», με μαθητές δηλαδή διαφορετικών σχολικών επιδόσεων, διαφορετικής ηλικίας, με διαφορετικά ενδιαφέροντα και ικανότητες, με διαφορετικά θρησκευτικά πιστεύω κ.α.

(Batelaan/ Hoof 1996: 8, Κεσίδου 2008 α: 11)

Διαπολιτισμική εκπαίδευση (4)

- «πολυπολιτισμικές προσωπικότητες»:
- ✓ οι άνθρωποι που είναι εξοπλισμένοι με το πολιτισμικό κεφάλαιο της χώρας τους, αλλά έχουν και την ετοιμότητα και ικανότητα να υιοθετούν επιπλέον στοιχεία από διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια
- ✓ οι άνθρωποι που φέρουν τα χαρακτηριστικά της ανεκτικότητας, της ικανότητας για ταύτιση με τον άλλο, της ικανότητας για σύγκριση αλλά και για υιοθέτηση διαφορετικών πολιτισμικών στοιχείων

(Bredella 2003: 230-233, Κεσίδου, 2004: 77)

Διαπολιτισμική εκπαίδευση (5)

Αρχή και αφετηρία της διαπολιτισμικής αγωγής και εκπαίδευσης αποτέλεσε η μεταστροφή που επιχειρήθηκε στον ευρωπαϊκό χώρο τη δεκαετία του 1980 από τη λογική της «υπόθεσης του ελλείμματος» στην «υπόθεση της διαφοράς» (Δαμανάκης 2002: 98-99).

■ *«υπόθεση του ελλείμματος» - «υπόθεση της διαφοράς»:* τα κοινωνικοπολιτιστικά και γλωσσικά στοιχεία των παιδιών των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων ή των μεταναστών, δεν είναι ελλειμματικά αλλά διαφορετικά από αυτά των παιδιών των μεσαίων και ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων (στην πρώτη περίπτωση) ή των «ντόπιων» (στην δεύτερη περίπτωση των μεταναστών) (Δαμανάκης 1989:78-79).

Διαπολιτισμική εκπαίδευση (6)

- Η υπόθεση της διαφοράς υιοθετείται από τη διαπολιτισμική αγωγή, επιδιώκοντας την ισότιμη αντιμετώπιση, το σεβασμό και την αποδοχή της γλώσσας και του πολιτισμού των μεταναστών στο σχολείο από την κοινωνία των χωρών υποδοχής (Δαμανάκης 1989:78-79).
- Οι παλιννοστούντες, αλλοδαποί και λοιποί μειονοτικοί μαθητές:

Διαπολιτισμική εκπαίδευση (7)

- ⇒ δεν αντιμετωπίζονται ως «πρόβλημα», ως μαθητές που πρέπει να διδαχτούν την κυρίαρχη γλώσσα το συντομότερο δυνατό και μάλιστα εκτός σχολικής τάξης, ώστε να σταματήσουν να αποτελούν παραφωνία
- ⇒ δεν αναγκάζονται να αλλάξουν, αρνούμενοι την ιδιαίτερη ταυτότητά τους

(Νικολάου 2004: 76-77)

Διαπολιτισμική εκπαίδευση (8)

- Απευθύνεται τόσο στους γηγενείς όσο και στους ξένους μαθητές και προσπαθεί να τους οδηγήσει στην αλληλεπίδραση (Μάρκου 1998: 38-39, Δαμανάκης 2002: 40).
- Εστιάζει, μεν, στη γλωσσική διδασκαλία αλλά ταυτόχρονα αποκτά έναν πιο παιδαγωγικό προσανατολισμό από προηγούμενες προσεγγίσεις (Κεσίδου 2008 α: 14).

Αξιώματα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Μ. Δαμανάκης)

α) Το αξίωμα της ισοτιμίας των πολιτισμών

β) Η ισοτιμία του μορφωτικού κεφαλαίου
ατόμων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης

γ) Η αρχή των ίσων ευκαιριών

Ισοτιμία των πολιτισμών

- Οι διάφοροι πολιτισμοί είναι εξίσου σημαντικοί για τους φορείς τους και κρίνονται ως προς τη λειτουργικότητά τους με εσωτερικά και όχι με εξωτερικά κριτήρια. Αν, όμως, οι δύο πολιτισμοί δεν αντιμετωπιστούν ισότιμα, τότε το άτομο βρίσκεται μπροστά σε ένα δίλημμα, διότι δεν μπορεί να αποφασίσει τί θα υιοθετήσει και τί θα απορρίψει.

(Δαμανάκης 1989: 79-80)

Η ισοτιμία του μορφωτικού κεφαλαίου ατόμων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης

- Τα «διαφορετικά» στοιχεία μπορούν να διατηρηθούν και να καλλιεργηθούν στο πλαίσιο ενός πλουραλιστικού σχολικού και κοινωνικού συστήματος, χωρίς να εξομοιωθούν μεταξύ τους και χωρίς να αναγκαστούν τα παιδιά να απαρνηθούν τον πολιτισμό τους.
- Υιοθέτηση της υπόθεσης της διαφοράς, σεβασμός και αποδοχή της γλώσσας και του πολιτισμού των μεταναστών στο σχολείο και την κοινωνία των χωρών υποδοχής. Με τον τρόπο αυτόν οι μαθητές θα έχουν καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα.

(Δαμανάκης 1989:78-79)

Η αρχή των ίσων ευκαιριών

- Ισότητα στα πραγματικά αποτελέσματα της εκπαίδευσης
- Τα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών διαδικασιών πρέπει να είναι δίκαια κατανεμημένα, για να μειωθούν οι ανισότητες που παρατηρούνται ανάμεσα στις διάφορες ομάδες των μαθητών σε σχέση με τη σχολική επιτυχία, τις συμπεριφορές, τα ποσοστά των σχολικών αποβολών και τη σχολική διαρροή (Gillborn 1999: 138-9)

Στόχοι - αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (1)

Σύμφωνα με τον Helmut Essinger οι βασικοί στόχοι-αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ορίζονται ως εξής:

- α) Εκπαίδευση για ενσυναίσθηση (empathy)
- β) Εκπαίδευση για αλληλεγγύη (Pentini 2005: 15)
- γ) Εκπαίδευση για διαπολιτισμικό σεβασμό
- δ) Εκπαίδευση ενάντια στον εθνικιστικό τρόπο σκέψης

(Essinger 1991: 3-18, Μάρκου 1997: 240-241, Κεσίδου 2004: 78-79, Νικολάου 2011: 232)

Στόχοι - αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (2)

Μια άλλη στοχοθεσία είναι εκείνη του Georg Auernheimer ο οποίος υποστηρίζει ότι οι στόχοι της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης πρέπει να επικεντρώνονται στις εξής βασικές παραμέτρους:

- α) κοινωνική μάθηση
- β) διάλογος μεταξύ των πολιτισμών
- γ) πολυδιάστατη γενική μόρφωση
- δ) πολιτική αγωγή και αντιρατσιστική αγωγή
- ε) διπολιτισμική – δίγλωσση εκπαίδευση

(Auernheimer 1995, Κεσίδου 2004:79-80, Fennes/
Hargood 1997: 55-56)

Στόχοι - αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (3)

Γενικότεροι στόχοι:

- α) Ανάπτυξη της «διαπολιτισμικής συνείδησης»
- β) Ανάπτυξη της ικανότητας για «διαπολιτισμική επικοινωνία»

«διαπολιτισμική συνείδηση»

- Συλλογική ταυτότητα, που δεν έχει τα όρια των εθνικών κρατών και των φυλών
- Ανάπτυξη στους νέους ανθρώπους της αίσθησης του «ανήκειν» σε μια ευρύτερη κοινότητα, εκείνη του «παγκόσμιου χωριού». Πρόκειται, επίσης, για την ανάπτυξη σε αυτούς του αισθήματος ευθύνης σε σχέση με ό,τι συμβαίνει στους άλλους (μετανάστες, άλλους λαούς), καθώς και της ανοιχτότητας και του ενδιαφέροντος που είναι βασικό να επιδεικνύουν για τη διαφορετικότητα.

(Parekh 1997: 55, Κεσίδου 2008 α: 15-16)

«διαπολιτισμική επικοινωνία» (1)

- Συντελείται όταν το άτομο προσπαθεί να επικοινωνήσει αποτελεσματικά με ανθρώπους διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης από τη δική του (Σταμάτης 2005: 769, Κανάκη 2006: 146).

«διαπολιτισμική επικοινωνία» (2)

- Όταν ο πομπός και ο δέκτης ανήκουν σε διαφορετικές πολιτισμικές συλλογικότητες, προκύπτουν δυσκολίες και παρερμηνείες κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας, λόγω της διαφοράς στα πρότυπα κωδικοποίησης και αποκωδικοποίησης των λεκτικών και μη λεκτικών συμβόλων που χρησιμοποιούνται και λόγω των διαφορών που υπάρχουν στα ερμηνευτικά σχήματα για τον κόσμο μεταξύ των πολιτισμών (Νικολάου 2011: 244-258).

«διαπολιτισμική επικοινωνία» (3)

Τί μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της διαπολιτισμικής επικοινωνίας:

- Η αναγνώριση των πολιτισμικών διαφορών που υφίστανται ανάμεσα σε διάφορους πολιτισμούς
- Η γνώση της πολιτισμικής πραγματικότητας του απέναντι
- Η ανοιχτότητα απέναντι στο διαφορετικό και στο ανοικείο (Παπαδοπούλου 2008: 59-61)
- Η ανάπτυξη της «διαπολιτισμικής δεξιότητας ή ικανότητας» (Κεσίδου 2008 β: 30, Παπαδοπούλου 2008: 61).

Βιβλιογραφία (1)

1. Auernheimer, G. (1995), *Einführung in die interkulturelle Erziehung*, Darmstadt.
2. Batellan, P./ C. van Hoof (1996), 'Cooperative learning in intercultural education', *Intercultural Education*, 7, (3), 5-16.
3. Bredella, L. (2003), 'What does it mean to be intercultural?', in: A. Geof/ M. Byram/ M. Fleming (eds), *Intercultural experience and education*, Clevedon, Buffalo, Toronto, Sydney: Multilingual Matters LTD.
4. Δαμανάκης, Μ. (1989), «Πολυπολιτισμική-Διαπολιτισμική Αγωγή: αφετηρία, στόχοι, προοπτικές», *Τα Εκπαιδευτικά*, τ.16, 75-87.
5. Δαμανάκης, Μ. (2002), *Η Εκπαίδευση των παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα: Διαπολιτισμική Προσέγγιση*, Αθήνα: Gutenberg.

Βιβλιογραφία (2)

6. Essinger, H. (1991), 'Interkulturelle Erziehung in multiethnischen Gesellschaften', in: H. Marburger (Hrsg.), *Schule in der multikulturellen Gesellschaft, Ziele, Aufgaben und Wege interkultureller Erziehung*, Frankfurt a. M., 3-18.
7. Fennes, H.- K. Hapgood (1997), *Intercultural learning in the classroom: crossing borders*, Cassell.
8. Gillborn, D. (1999), 'Fifty years of failure: 'race' and education policy in Britain', in: A. Hayton (eds), *Tackling disaffection and social exclusion. Education perspectives and policies*, London: Kogan Page, 135-155.

Βιβλιογραφία (3)

9. Κανάκη, Ε. (2006), «Η διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας και η συμβολή της στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Το αναλυτικό πρόγραμμα και τα σχολικά εγχειρίδια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης», στο: Δ. Χατζηδημού-Κ. Μπίκος- Π. Στραβάκου- Κ. Χατζηδημού (επιμ.), *Ελληνική παιδαγωγική και εκπαιδευτική έρευνα*, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της ΠΕΕ, τ Α', Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, 147-151.
10. Κεσίδου, Α. (2004), «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: στόχοι και πρακτικές», στο: Εταιρεία Επιστημών Αγωγής Δράμας (επιμ.) *Προγράμματα Διδασκαλίας στην Εκπαίδευση των Βαλκανικών Χωρών*, Πρακτικά 1^{ου} Βαλκανικού Συνεδρίου, 75-83.
11. Κεσίδου, Α. (2008 α), «Διδακτικές προσεγγίσεις στο πολυπολιτισμικό σχολείο. Αρχές της Διαπολιτισμικής Διδακτικής», στο: Ζ. Παπαναούμ (επιστ. υπευθ.) *Διδασκαλία και μάθηση στο πολυπολιτισμικό σχολείο. Διδακτικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικό υλικό*, Πρακτικά ημερίδας 10-11/12/2007, Θεσσαλονίκη: Λιθογραφία, 11-27.

Βιβλιογραφία (4)

12. Κεσίδου, Α. (2008 β), «Διαπολιτισμική εκπαίδευση. Μια εισαγωγή», στο: Ζ. Παπαναούμ/ Δ. Μαυροσκούφης (επιμ.), *Οδηγός επιμόρφωσης- Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή*, Έργο: «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο)», Θεσσαλονίκη: Λιθογραφία, 21-36.
13. Μάρκου, Γ. (1997), *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Ελληνική και διεθνής εμπειρία*, Αθήνα: χ.χ.
14. Μάρκου, Γ. (1998), *Η πολυπολιτισμικότητα της ελληνικής κοινωνίας, η διαδικασία διεθνοποίησης και η αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης*, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ/ ΓΓΛΕ.
15. Νικολάου, Γ. (2004), «Διαπολιτισμική επικοινωνία στο πολύχρωμο σχολείο του νέου διεθνούς περιβάλλοντος», στο: 18^ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Δ.Ο.Ε.-Π.Ο.Ε.Δ. με θέμα: *Παγκοσμιοποίηση και εκπαίδευση. Το δημόσιο σχολείο στο νέο περιβάλλον*, Ρόδος 14-15 Απριλίου 2004, 69-77.

Βιβλιογραφία (5)

16. Νικολάου, Γ. (2011), *Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο περιβάλλον-βασικές αρχές*, Αθήνα: Πεδίο.
17. Παπαδοπούλου, Β. (2008), «Διαπολιτισμική επικοινωνία στο σχολείο και τη σχολική τάξη», στο: Ζ. Παπαναούμ/ Δ. Μαυροσκούφης (επιμ.), *Οδηγός επιμόρφωσης- Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή, Έργο: «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο)»*, Θεσσαλονίκη: Λιθογραφία, 53-65.
18. Parekh, B. (1997), «Η έννοια της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης», στο: S. Modgil/ G. Verma/ K. Mallick/ C. Modgil (επιμ), *Πολυπολιτισμική εκπαίδευση. Προβληματισμοί και προοπτικές*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 44-64.

Βιβλιογραφία (6)

19. Σταμάτης, Π. (2005), «Διαπολιτισμική επικοινωνία, πολυπολιτισμικότητα, διαπολιτισμική εκπαίδευση. Θεωρητικές προσεγγίσεις και πρακτικές εφαρμογές», στο: Δ. Χατζηδήμου- Χ. Βιτσιλάκη (επιμ.), *Το σχολείο στην κοινωνία της πληροφορίας και της πολυπολιτισμικότητας*, Πρακτικά ΙΑ' Διεθνούς Συνεδρίου της ΠΕΕ, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, 769-777.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Γεωργία Μπουρουτζή
Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

